

ОЦІНКА ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО СТАНУ БАЛЬНЕОЛОГІЧНОГО КУОРТУ СХІДНИЦЯ В КОНТЕКСТІ ПЛАНУВАННЯ І ЗДІЙСНЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

Турчин Т. В.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету туризму*

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Мельник Н. В.

кандидат географічних наук, доцент,

доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Мельник А. В.

кандидат географічних наук, доцент,

доцент Інституту природничих наук і туризму

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Екологічний стан природного середовища на бальнеологічних курортах є генеруючим чинником, що визначає характеристику їхніх територій з еколого-географічної точки зору і має прямий вплив на якість лікування та відпочинку. Натомість наявність екологічних проблем створює загрози для розвитку та збереження цінних бальнеологічних ресурсів. Особливу увагу слід приділяти рівню забруднення атмосфери, водних джерел та ґрунтів, оскільки ці складові мають суттєве значення для збереження природного середовища на курортах [3-4].

У контексті функціонування бальнеологічних курортів, антропогенний вплив може проявлятися у вигляді будівництва та експлуатації інфраструктури, забезпечення водних ресурсів, управління відходами та інших видів діяльності, що мають вплив на природні ресурси та середовище курорту.

Аналізуючи рівень антропогенного впливу на бальнеологічні курорти Галичини упродовж 2020-2022 рр., приходимо до висновку, що курорт Східниця має ряд конкурентних переваг. Зокрема, вигідне географічне розташування – на значній відстані від промислових та густозаселених районів, що сприяє збереженню чистоти повітря та довкілля. Додатковим природним бар'єром, що зменшує вплив антропогенних факторів на курорт, являється природна лісова рослинність. Еколого-стабілізуючим фактором виступає також наявність у безпосередній близькості об'єктів ПЗФ (межування з національним природним парком «Сколівські Бескиди»), існування яких розширює можливості надання різноманітних рекреаційних послуг, створення екологічних стежок, проведення екоосвітніх заходів [1, с. 90].

Зауважимо, що у Східниці відсутня повністю централізована система збору та очищення стоків, а замість цього, використовуються локальні очисні споруди, які обслуговують окремі частини селища. Однак, ці споруди мають недоліки, такі як недостатня ефективність очищення стічних вод, що призводить до перевищення

концентрації окремих забруднюючих речовин у водоймах. Така ситуація вимагає удосконалення системи збору та очищення стічних вод у Східниці, щоб забезпечити повну очистку та запобігти забрудненню водних ресурсів.

Деструктивний вплив мали процеси підтоплення лівого берега р. Східничанки у 2023 р., внаслідок чого спостерігаються зсувні процеси, що викликано горбистим рельєфом території. Додатковий антропогенний вплив здійснюється внаслідок надмірного витоптування стежок поблизу джерел. Як наслідок, це призводить до прогресуючої лінійної та площинної ерозії, що має негативні наслідки для природного середовища. Екологічна поведінка в даному керунку повинна передбачати розробку та впровадження заходів ерозійного захисту, які сприятимуть збереженню ґрунту та зменшенню інтенсивності ерозійних процесів.

Рівень житлово-курортної забудови складає в межах Східниці 22,75% від загальної площі. При цьому, медичні заклади займають найбільшу частку – 41,8%, що свідчить про важливість лікувального процесу та наявність розвинутої медичної інфраструктури на курорті. Рекреаційні та спортивні об'єкти становлять 5,76% площі, і пропонують відпочинкові та розважальні можливості для відпочиваючих. Наразі у Східниці зареєстровано 75 об'єктів, здатних прийняти туристів, серед них три санаторії, один готель 5 зірок (з аквапарком), чотири чотиризіркові готелі. Курорт з населенням 2,5 тисячі мешканців готовий прийняти до 5 тисяч відпочивальників.

Натомість значна територія курорту (693 га) і невелика щільність населення (314,9 осіб/км²) створюють сприятливі умови для планування і здійснення збалансованого розвитку без необхідності додаткових витрат на усунення наслідків хаотичної розбудови, надмірного навантаження на довкілля та соціально-побутову інфраструктуру [1, с. 91].

Парові зони, сади займають 23,11% площі, що підкреслює наявність зелених зон для прогулянок, відпочинку та контакту з природою. Природні резерви мають частку 8,42%, тобто це території з особливим природним значенням, які підлягають охороні та збереженню. Загалом, структура землекористування на курорті Східниця показує поєднання житлово-курортної забудови, медичних закладів, рекреаційних об'єктів та природних зон, що сприяє комфортному та здоровому відпочинку для відвідувачів [1].

Для оцінки еколого-географічного стану бальнеологічного курорту нами була згенерована таблиця, де представлений модифікований SWOT-аналіз, що розглядає переваги та загрози курорту на трьох рівнях.

Таблиця

SWOT-аналіз оцінки еколого-географічного стану бальнеологічного курорту
Східниця

Переваги	Загрози
Ресурсний рівень (Р)	

Багато джерел з мінералами та газами, розвиток спеціалізованих лікувальних програм	Потреба у відповідному технічному обладнанні для використання ресурсів, можливість змін їхніх якісних характеристик
Географічний рівень (Г)	
Мальовничі гірські пейзажі та ландшафтні рекреаційні ресурси, можливості для розвитку гірського туризму та активного відпочинку	Потреба у розвитку інфраструктури для комфортного перебування та доступу до природних об'єктів
Економічний рівень (Е)	
Відносно низькі витрати на утримання, можливості для розвитку економічно доступних програм розвитку	Потреба в залученні інвестицій для покращення інфраструктури, можливість обмеженого потенціалу доходів

На сьогодні відстеження стану довкілля на бальнеологічних курортах Львівщини, зокрема курорті Східниця здійснюють районні відділи Львівського обласного лабораторного центру Держсанепідслужби України. Вони проводять регулярні лабораторні заміри для контролю якості навколишнього середовища. Окрім цього, місцеві органи самоврядування відповідають за забезпечення сприятливої екологічної ситуації на курортах. Підприємства та організації, що експлуатують родовища, свердловини, джерела мінеральних вод і грязей, також зобов'язані виконувати обслуговування та постійно моніторити стан цих об'єктів.

Важливо зазначити, що Державна екологічна інспекція у Львівській області не є суб'єктом моніторингу довкілля в області, але вона виконує функції нагляду та контролю за дотриманням природоохоронного законодавства. Вона здійснює інструментально-лабораторні заміри забруднюючих речовин атмосферного повітря, стічних вод, ґрунтів та відходів. На бальнеологічних курортах такі заміри проводяться плановим чином для підприємств, які можуть впливати на довкілля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головатий М. Еколого-географічний аналіз бальнеологічного курорту Східниця. *Journal of Education, Health and Sport*. 2016. Vol. 6, № 1. P. 85-92.
2. Екологічний паспорт Львівської області. Департамент екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації. Офіційний вебсайт. URL: <https://deplv.gov.ua/ekologichnyj-pasport/>
3. Клапчук В. М. Туризм і курортне господарство Галичини : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2012. 224 с.
4. Койнова І. Б., Головатий М. В. Теоретико-методологічні засади еколого-географічного аналізу бальнеологічних курортів. *Вісник Львівського університету: серія географічна*. 2014. № 45. С. 113-123.